

Dagliljor

Artikeln införd i Din Trädgård nummer 7-2002

Den här PDF-filen ligger som en bilaga på webbplatsen
<http://www.monarda.se> - gå dit>>>

© Lars Forslin

För att se artikeln som den ser ut i tidningen: högerklicka
och välj "Kontinuerligt - motstående sidor".
För bästa läsbarhet välj "Kontinuerligt".

MONARDA

TEXT & DESIGN

Röda stugor och gula dagliljor, en klassisk bild av den svenska allmogeträdgården. Här arten tuvdaglilja, *Hemerocallis dumortieri*, som blommar vid midsommartid.

LARS FORSLIN

Korsa fram egna dagliljor

Det finns 48 000 dagliljesorter. Dagliljor är lätta att korsa och antalet sorter ökar med hundratals varje år. Du kan till och med enkelt skapa din egen dagliljesort!

LARS FORSLIN TEXT

Att odla dagljiljor är lätt. De tål det mesta, är oerhört härdiga, långlivade och blommar snällt varje år även om de inte får någon nämnvärd skötsel. Faktum är att dagljiljorna brukar kunna klara sig bra vid ödetomter långt efter det att den sista ägaren lämnat platsen.

Dagljiljor är dessutom vackra. Kombinationen av alla dessa egenskaper, och att de är lätta att korsa och få frö av, har gjort dagljiljan till ett favoritobjekt för växtförädlare.

MÅNGA FÄRGER

När man ser dagens fantastiska variation i färg och form har man svårt att förstå att allt detta kommer ur de vilda dagljiljearterna som mest är gula. Det finns några arter med rödbruna och brandgula inslag. I dag finns dagljiljor i alla regnbågens färger med undantag för rent blått och rent vitt. Därför är det inte konstigt att det är just de färgerna man nu jagar som intensivast.

Det är i Amerika den här explosionsartade utvecklingen ägt rum. I början gick det ganska trögt. Den första amerikanska korsningen gjordes redan 1910 för att få fram en röd variant. Det dröjde ända till 1934 innan man lyckades. Därefter har det gått fortare och fortare.

Dagljiljesällskapet, American Hemerocallis Society, AHS, har över 10000 medlemmar över hela Nordamerika. Många av medlemmarna har dagljiljeförädling som sin främsta hobby. □

URSPRUNG

Det finns cirka 20 vildväxande arter som alla har sitt ursprung i Ostasien, främst Japan och Kina. Mest känd är kanske den gula dagljiljan, *Hemerocallis lilioasphodelus*, som kom till Europa redan 1570. Den har använts mycket i korsningsarbetet på grund av sina många goda egenskaper: tidig blomning, enastående härdighet och fin doft.

En annan art som varit betydelsefull för de moderna hybriderna är brunröd dagljilja, *Hemerocallis fulva*, vars rödaktiga färg är källan till rosa och röda färger i dagens dagljiljor.

EVA SANDERSON

Den vilda gula dagljiljan, *Hemerocallis lilioasphodelus*, blommar tidigt.

SVEN-GÖSTA IOHANSSON

'Frans Hals' hör till storsäljarna i Sverige. Klassiskt stjärnformad och tvåfärgad i rostrött och gult. Från 1950-talet.

TIM FERRAZZAS

'Siloam Double Classic', en ljus rosa, dubbel sort från 1980-talet. Blomman har fått flera utmärkelser.

SVEN-GÖSTA IOHANSSON

Gula nyanser är fortfarande vanligast. 'Ruffled Apricot' heter den här kraftiga tetraploida sorten (se faktaruta sidan 41).

KERSTIN HOLMBERG

'Little Toddler' är en småblommig och lågväxande sort, så kallad minidagljilja.

ANVÄNDNING

BLOMSTERÄNG Dagljiljor kommer verkligen till sin rätt i massplanteringar. Den harmoniska färgskalan med en gulaktig underton gör att du lätt kan kombinera olika sorter och få en känsla av blomsteräng. Kombinerade med röllikor, strålrudbeckia, höstöga, solbrud och olika prydnadsgräs förstärker du ytterligare ängskänslan. Om du kombinerar dagljiljorna med lökväxter och någon tidigblommande perenn som nejlikrot kommer de båda floren att avlösa varandra och du får blomning från vår till höst.

KONTRASTVÄXTER För att få en kontrast bland alla dagljiljor kan det vara effektivt med ett blått inslag i planteringen. Tänkbart sällskap kan vara mjölkllocka, brittsommaraster, tremastarblomma, stormhatt, höstflox, kungsnäva, strandveronika eller höstvädd. När du väljer samplanteringsväxter kan du ha i minnet att dagljiljornas huvudblomning infaller i juli–augusti.

MED ROSOR Tack vare sin breda färgskala och anpassningsbarhet till olika förhållanden är det inte svårt att kombinera dagljiljor med andra perenner och buskar. Rosor i modefärgerna aprikos och koppar kombineras lätt med dagljiljor i matchande nyanser. Gulbladiga buskar går fint ihop med dagljiljor, till exempel gulbladig druvfläder som du klipper ner varje vår.

I KRUKA Det går bra att plantera dagljiljor i kruka. Innehåller jorden lecakulor så behöver du inte plantera om varje år, i stället får du gödselvattna. Välj en rejäl kruka som rymmer mycket jord och lägg gärna lite välförmultnad gödsel i botten. De hårdigaste sorterna kan stå ute över vintern, mindre hårdiga kan du ställa in i någon bod med täckning. När rötterna börjar trängas i krukans är det dags att plantera om.

ÄTLIGA BLOMMOR

I Japan och Kina har blommorna länge använts som grönsak. De kallas "Gum Jum" eller "Gyllene nålar" när man får dem i soppan på en kinesisk restaurang. Öppnade blommor kan dekorera sallader, öppnade knoppar är lite knaprigare; båda kan doppas i frityrsmet och friteras. ▶

PLANTERA

JORD Dagljiljorna är inte kinkiga med jord eller läge. Men de trivs bäst i en mullrik jord med visst lerinnehåll, eftersom en sådan jord är näringsrik och fuktighetshållande. **Förbättra jorden** ordentligt före plantering med förmultnad kogödsel eller torv och höns gödsel.

LÄGE De blommar bäst i full sol, men tolererar även halvsugga.

PLANTERING Plantera med 40–75 centimeters avstånd, det mindre för lägre sorter och det större för riktigt höga.

Delning och omplantering blir nödvändigt så småningom när rötterna börjar trängas för mycket, vilket kan dröja fem–sex år beroende på planteringsavstånd och på hur kraftigt sorten växer. Du märker att blomningen börjar avta och då är det dags att gräva upp plantorna, dela dem, gödsla jorden och återplantera. Det som blir över kan du dela med sig av till grannar och vänner eller kanske plantera i något hörn av tomten där de får sprida sig som de vill.

SORTER

De populäraste sorterna i AHS omröstningar i de nordligaste distrikten är:

'Strawberry Candy', 'Barbara Mitchell', 'Custard Candy' och 'Janice Brown'. Alla dessa har fått "Stout Silver Medal", som är den finaste utmärkelse en daglilja kan få.

I Sverige dominerar gamla beprövade trotjänare som 'Stella d'Oro',

'American Revolution' är mycket populär i England. Det är en medelhög sort som har knoppar i färg.

'Fooled Me' är en ny sort med livlig färgställning som blommar länge.

'Wild Mustang' är en mycket eftertraktad sort från Stamile.

INVESTERA FÖR FRAMTIDEN med JANFIRE

Janfire pelletsbrännare monterar du lätt i din värmepanna och sparar både pengar och miljö.

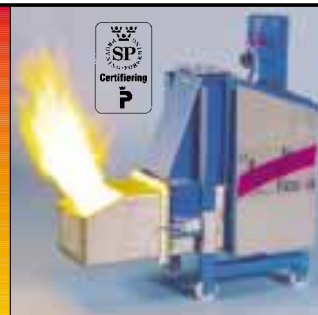
- Tryggt
- Miljövänligt
- Ekonomiskt

Kalkyl för en "normalvilla"

*Olja 3,5 m³/år=21.000:-

*Pellets 7 ton/år=10.500:-

Vinst=10.500:-/år!

SBS Janfire AB

Tel: 0771-100 100

Hemsida: www.janfire.com • E-post: sbs.janfire@janfire.com

Janfire
pelletsbrännare

FLOWER BEAUTY

'Canadian Border Patrol.' Modern sort med ovanlig färgställning och teckning.

FLOWER BEAUTY

'Starling' tillhör gruppen vinröda-plommonfärgade dagljiljor. Korsningen gjordes 1979.

TIM FEHRZANS

En ovanlig, stjärnformad, nästan blå daglilja av okänd sort.

TIM FEHRZANS

'Elegant Candy' kommer från den framgångsrike förädlaren Patrick Stamile.

'Pink Damask', 'Sammy Russell' och 'Frans Hals'.

Den populäraste sorten är 'Stella d'Oro', en låg, gul, verkligt långblommande sort som dock kräver omplantering ofta för att blomma bra. Naturligtvis produceras det plantor av fler sorter. Branschorganisationen Perennagrupperna listar 40 sorter i produktion i Sverige.

INKÖPSSTÄLLEN

Om du vill ha något utöver det sortiment du hittar i handelsträdgårdarna kan du vända sig till postorderförsäljare.

Bohus Perenner i Båstad för drygt ett hundratal sorter. Lilla Fiskaregatans trädgårdsbutik i Lund har ett åttiotal sorter. Flower Beauty i Nykvarn har drygt 50 sorter.

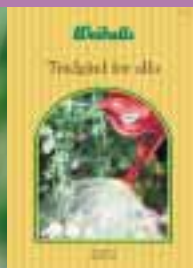
Bohus Perenner: www.bohus1.nu
Stor sortering av moderna dagliljesorter i rejäla krukor. Postorderförsäljning under hela säsongen.

Lilla Fiskaregatans trädgårdsbutik: www.lillafiskaregatanstradgardsbutik.se

De säljer barrotade plantor via postorder under våren. Därefter krukodlade plantor i butiken i Lund.

Flower Beauty: www.flower-blommor.com
De säljer via katalog och webbplats.

Casa Rocca Gardens: www.casarocca.com
Marc King är en av världens främsta förädlare av spindelformade dagljiljor. Han finns i de italienska Alpina och skickar dagljiljor över hela Europa.

I VÅRT SORTIMENT HITTAR DU ALLT FÖR TRÄDGÅRDEN. DESSUTOM BJUDER VI PÅ MÄNGDER AV TIPS OCH INSPIRATION – VÄLKOMMEN TILL DIN TRÄDGÅRDSBUTIK!

Weibulls
Gör det grönare

SÅ SKAPAR DU EN EGEN DAGLIJESORT

1 Välj ut två föräldrar som har egenskaper du vill försöka kombinera i avkomman. Om du vill framställa en låg, purpurröd, dubbel, småblommig daglilijsort så letar du rätt på en sort som är purpurröd och kruskantad. Ännu bättre är om den är låg och småblommig dessutom; ju fler egenskaper föräldrarna delar, desto större chans att lyckas i den första korsningen.

2 Kliv upp tidigt en vacker sommarmorgon. Välj en blomma som ska till att slå ut och öppna den försiktigt. Ta bort ståndarknapparna så att den inte befruktar sig själv.

Dagliliorna har normalt sex ståndare med gyllengult pollen.

3 Med en pensel för du pollen från faderplantan till pistillens märke på moderplantan (den som du just öppnat). Gör detta på flera blommor eftersom pollineringen misslyckas ibland.

4 Täck pistillmärket med en liten bit aluminiumfolie för att förhindra vidare pollinering av insekter.

5 Märk blomman, eller snarare fruktämnet (ansvällningen bakom blomman), med en ylletråd eller, ännu bättre, med en etikett. På etiketten skriver du datum och vilka föräldrarna är, modersorten först.

6 Efter ungefär sex veckor är fröet moget. När frökapseln är torr och börjar spricka upp lägger du den i en plastpåse i frysen.

7 Tidigt på våren sår du fröet i en sålåda med såjord, täcker med 5–10 millimeter jord och vattnar försiktigt. Täck med plast.

8 Efter sju–tio dagar börjar de gräslika groddarna komma upp. Plantera dem i krukor efter några veckor och

Färgmässigt matchar daglilior varandra fint tack vare den gula undertonen.

'Kindly Light' har den klassiska spindelformen. Kom redan på 1950-talet.

Spindelvarianter av Marc King på Casa Rocca Gardens. 'Moonlit Summerbird' och 'Dancing

sätt ut dem i en egen bädd i trädgårdslandet i början av juni. Planteringsavståndet ska vara 20x30 centimeter.

9 Sköt om plantorna genom att rensa och vattna. Sedan är det bara att vänta på att den första blomman ska visa sig. Det brukar ta två-tre år, beroende på klimat.

10 För att värdera en sort behövs ytterligare två-tre år eftersom knoppsättning, förgrening och blomning kan förbättras avsevärt under den tiden.

11 Var kritisk när du värderar en sort, spara bara de allra bästa och använd dem för ytterligare korsningar. Så småningom har du en alldeles egen stam av dagliljor. Du kanske måste korsa i flera steg för att uppnå ditt önskade resultat. De bästa kan du sedan registrera hos AHS.

HA KOLL PÅ PLOIDI!

När du korsar dagliljor måste du veta om sorterna är diploida eller tetraploida, det vill säga om de har enkel eller dubbel kromosomuppsättning. De båda typerna kan nämligen inte korsas.

Tetraploida sorter upplevs som vitalare; de får större blommor med klarare färger, tjockare kronblad och kraftigare blomstänglar.

Diploida sorter upplevs som mer graciösa och eleganta. Gamla sorter och vildarter är oftast diploida.

En lista över de flesta av världens sorter finns på: www.assumption.edu/html/daylilies/database/hemdata.html Där kan du se om en sort är tetra- eller diploid.

BRA WEBBADRESSER

The American Hemerocallis Society:

www.daylilies.org

Här hittar du det mesta om dagliljor.

All-American Daylily Selection Council:

www.daylilyresearch.org

Branschorganisation för kommersiella odlare.

Hemerocallis Europa:

www.connect.no/garden/daylilies/he/
Europeiska dagliljesällskapet.

British Hosta & Hemerocallis

Society: www.casarocca.com/bhhs

/html/

Brittiska daglilje- och funkiasällskapet.

Summerbird'.

- Välj den Gula

Hozelock & trädgårdsdammen

Skapa din egna källa av vatten och liv i din trädgård. Vi har allt som behövs för ditt dammprojekt.

Grusbassäng + CASCADE 700LV

Skapa ett vattenspel med Hozelocks grusbassäng i din trädgård. Vattenbehållaren rymmer 21 liter vatten. Integrerade zoner för plantering av växter. Levereras komplett med pump CASCADE 700LV, transformator och 3 m kabel. Sten ingår ej.

KAMPANJPRIS 699:-

Fontänpump CASCADE 2000LV

Dränkbar allroundpump, lågvolt, komplett med fontänrör med separat reglering av flöde för kombination av fontän och vattenfall, tre olika fontän-munstycken samt transformator 24 V/65 VA. Max flöde 2000 l/h, max lyfthöjd 2,1 m, 3 års garanti.

KAMPANJPRIS 995:-

Klarvattenpaket ECOCLEAR

Gamla dammar växer ofta igen därför att vattnet står stilla och förorenas av växtdelar. De här paketen innehåller filter och pump som ger din damm ett nytt, bättre liv.

För dammar upp till 9.000 liter volym FRÅN 1.995:-

HOZELOCK

Kontakta oss gärna för tips & råd.
Hozelock Sweden AB
Tel 031-28 97 20 · Fax 031-68 33 22
E-mail info@hozelock.se
www.hozelock.se

OBS! Angivna priser är ca. priser. Varje återförsäljare äger rätt att fritt bestämma priset oavsett vad som angivits. Lokala avvikelser kan därför förekomma.